

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# فارسی عمومی

دکتر مریم حیدری

دکتر مریم السادات نجیبی

حسین صرفی

|                     |                                                                                                          |
|---------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرناسه              | حیدری، مریم، ۱۳۳۸-                                                                                       |
| عنوان و نام پدیدآور | فارسی عمومی                                                                                              |
| مشخصات نشر          | اصفهان: جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان، ۱۳۹۴.                                                                |
| مشخصات ظاهری        | ۲۳۱ص.                                                                                                    |
| شابک                | 978-600-318-059-8                                                                                        |
| وضعیت فهرست‌نویسی   | فبیای مختصر                                                                                              |
| یادداشت             | فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <a href="http://opac.nlai.ir">http://opac.nlai.ir</a> قابل دسترسی است |
| شناسه افزوده        | رنجبر، مریم، ۱۳۵۷-                                                                                       |
| شناسه افزوده        | صرفی، حسین، ۱۳۴۹-                                                                                        |
| شناسه افزوده        | جهاد دانشگاهی. واحد اصفهان                                                                               |
| شماره کتابشناسی ملی | ۳۹۷۵۱۰۱                                                                                                  |

### فارسی عمومی

|                         |                                           |
|-------------------------|-------------------------------------------|
| تالیف                   | مریم حیدری، مریم السادات رنجبر، حسین صرفی |
| ناشر                    | انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان        |
| نوبت چاپ                | اول                                       |
| تاریخ نشر               | ۱۳۹۵                                      |
| تیراژ                   | ۵۰۰                                       |
| تعداد جلد               | ۲۳۰                                       |
| لیتوگرافی / چاپ / صحافی | فرهاد رفیعیان                             |
| طرح جلد و صفحه‌آرایی    | محمدعلی نریمانی                           |
| قیمت                    | ۲۰۰۰ تومان                                |
| شابک                    | ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۸-۰۵۹-۸                         |

مراکز یخش

اصفهان:

(۱) انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان ۰۰۶۲-۳۶۶-۰۳۱

(۲) علم گستر سپاهان: ۰۳۱-۳۲۲۱۹۹۷۹

تهران:

(۱) انتشارات جهاد دانشگاهی (دفتر مرکزی) تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۶۶۵۰۹

(۲) کتابیران: ۰۲۱-۶۶۵۶۶۵۰۹

(۳) دانشیران: ۰۲۱-۶۶۴۰۰۲۲۰

[www.jahadbookshop.ir](http://www.jahadbookshop.ir)

پایگاه اینترنتی

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام و یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

## فهرست مطالب

### فصل ۱: سبک خراسانی

|    |                                                                              |
|----|------------------------------------------------------------------------------|
| ۱۳ | کلیات                                                                        |
| ۱۷ | بخش اول                                                                      |
| ۱۷ | ۱. نخستین اشعار فارسی                                                        |
| ۲۰ | ۲. نظم: رودکی؛ کسایی؛ نهیدلحی؛ شکور؛ دقیقی                                   |
| ۲۴ | ۳. نثر: مقدمه شاهنامه ابومنصوری؛ توسرنامه؛ تاریخ بلعمی                       |
| ۲۸ | دستور: ساختمان جمله                                                          |
| ۲۹ | نگارش: رسم الخط (۱)                                                          |
| ۳۰ | بخش دوم                                                                      |
| ۳۰ | ۱. نظم: فردوسی                                                               |
| ۳۴ | ۲. نثر: تاریخ بیهقی                                                          |
| ۳۷ | دستور: ساختمان اسم                                                           |
| ۳۷ | نگارش: رسم الخط (۲)                                                          |
| ۳۹ | بخش سوم                                                                      |
| ۳۹ | ۱. نظم: فرخی منوچهری؛ ناصر خسرو                                              |
| ۴۴ | ۲. نثر: کشف المحجوب؛ تاریخ سیستان؛ سفرنامه ناصر خسرو                         |
| ۵۰ | دستور: ویژگی های اسم (۱)                                                     |
| ۵۰ | نگارش: رسم الخط (۳)                                                          |
| ۵۰ | نکات ادبی: قصیده                                                             |
| ۵۲ | بخش چهارم                                                                    |
| ۵۲ | ۱. نظم: مسعود سعد؛ فخرالدین اسعد؛ باباطاهر؛ خیام                             |
| ۵۸ | ۲. نثر: کلیله و دمنه؛ مناجات نامه؛ چهارمقاله؛ سیاست نامه؛ نورالعلوم (خرقانی) |
| ۶۷ | دستور: ویژگی های اسم (۲)                                                     |
| ۶۸ | بلاغت: سجع و انواع آن                                                        |
| ۶۸ | نگارش: رسم الخط (۴)                                                          |

## فصل ۲: سبک بینابین

|    |                                                |
|----|------------------------------------------------|
| ۷۱ | کلیات                                          |
| ۷۳ | بخش اول                                        |
| ۷۳ | ۱. نظم: سنایی؛ انوری؛ جمال‌الدین اصفهانی       |
| ۷۷ | ۲. نثر: کشف الاسرار؛ مرزبان‌نامه؛ اسرارالتوحید |
| ۸۴ | نکات ادبی: مثنوی                               |
| ۸۴ | دستور: گروه اسمی (۱)                           |
| ۸۴ | بلاغت: تشبیه                                   |
| ۸۶ | بخش دوم                                        |
| ۸۶ | ۱. نظم: یاقانی؛ نظامی                          |
| ۸۹ | ۲. نثر: مامقانی؛ حمیدی؛ کیمیای سعادت           |
| ۹۳ | نگارش: نامه‌نگاری اداری (۱)                    |
| ۹۳ | دستور: گروه اسمی (۲)                           |
| ۹۴ | بلاغت: مجاز                                    |

## فصل ۳: سبک عراقی

|     |                                                       |
|-----|-------------------------------------------------------|
| ۹۵  | کلیات                                                 |
| ۹۷  | بخش اول                                               |
| ۹۷  | ۱. نظم: عطار؛ عراقی؛ کمال‌الدین اصفهانی               |
| ۱۰۰ | ۲. نثر: مرصادالعباد؛ نسفی (کشف الحقایق)؛ لمعات (نظمی) |
| ۱۰۷ | دستور: ضمیر                                           |
| ۱۰۸ | بلاغت: جناس (۱)                                       |
| ۱۰۷ | نگارش: نامه‌نگاری اداری (۲)                           |
| ۱۰۹ | بخش دوم                                               |
| ۱۰۹ | ۱. نظم: سعدی؛ امیرخسرو؛ خواجوی کرمانی؛ ابن‌یمین       |
| ۱۱۳ | ۲. نثر: گلستان؛ جهانگشا؛ جوامع‌الحکایات               |
| ۱۱۸ | دستور: انواع اضافه (۱)                                |
| ۱۱۹ | بلاغت: جناس (۲)                                       |
| ۱۱۸ | نگارش: نامه‌نگاری اداری (۳)                           |
| ۱۲۰ | بخش سوم                                               |
| ۱۲۰ | ۱. نظم: مولوی؛ شبستری (گلشن‌راز)                      |
| ۱۲۳ | ۲. نثر: مصباح‌الهدایه؛ مناقب‌العارفین                 |
| ۱۲۶ | دستور: انواع اضافه (۲)                                |
| ۱۲۷ | بلاغت: کنایه                                          |
| ۱۲۶ | نگارش: نامه‌نگاری اداری (۴)                           |
| ۱۲۸ | بخش چهارم                                             |
| ۱۲۸ | ۱. نظم: حافظ؛ جامی                                    |
| ۱۳۱ | ۲. نثر: عبید زاکانی؛ بهارستان (جامی)                  |

|     |       |                             |
|-----|-------|-----------------------------|
| ۱۳۴ | ..... | دستور: انواع اضافه (۳)      |
| ۱۳۴ | ..... | بلاغت: ابهام                |
| ۱۳۵ | ..... | نکات ادبی: غزل              |
| ۱۳۴ | ..... | نگارش: نامه نگاری اداری (۵) |

### فصل ۴: سبک هندی

|     |       |                                      |
|-----|-------|--------------------------------------|
| ۱۳۷ | ..... | کلیات                                |
| ۱۳۹ | ..... | ۱. نظم: وحشی بافقی؛ کلیم؛ صائب؛ بیدل |
| ۱۴۳ | ..... | ۲. نثر: شیخ بهایی (کشکول)            |
| ۱۴۵ | ..... | بلاغت: اسلوب معادله                  |
| ۱۴۵ | ..... | نگارش: نامه نگاری اداری (۶)          |

### فصل ۵: سبک بازگشت

|     |       |                                            |
|-----|-------|--------------------------------------------|
| ۱۴۷ | ..... | کلیات                                      |
| ۱۴۹ | ..... | ۱. نظم: قآنی؛ هاتک؛ فرعی؛ شاد؛ مشتاق؛ وصال |
| ۱۵۴ | ..... | ۲. نثر: پریشان؛ منشآت                      |
| ۱۵۸ | ..... | بلاغت: استعاره                             |
| ۱۵۷ | ..... | نگارش: نامه نگاری اداری (۷)                |

### فصل ۶: دوره مشروطه و معاصر

|     |       |                                                                                          |
|-----|-------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۱۶۲ | ..... | بخش اول: دوره مشروطه                                                                     |
| ۱۶۲ | ..... | ۱. نظم: بهار؛ ایرج میرزا؛ پروین؛ عشقی؛ ساربان؛ فرخی؛ ذبیحی                               |
| ۱۶۷ | ..... | ۲. نثر: سید اشرف الدین؛ دهخدا                                                            |
| ۱۷۰ | ..... | دستور: انواع «را»                                                                        |
| ۱۷۱ | ..... | نکات ادبی: غزل اجتماعی                                                                   |
| ۱۷۱ | ..... | نگارش: اصول نگارش رزومه (۱)                                                              |
| ۱۷۲ | ..... | بخش دوم: ادبیات معاصر (۱)                                                                |
| ۱۷۲ | ..... | ۱. نظم: نیما؛ سهراب؛ اخوان؛ فروغ فرخزاد؛ فریدون مشیری؛ ابتهاج؛ رهی؛ میرزا - انلری (عقاب) |
| ۱۹۵ | ..... | ۲. نثر: جمالزاده؛ جلال آل احمد                                                           |
| ۲۰۴ | ..... | نگارش: اصول نگارش رزومه (۲)                                                              |
| ۲۰۴ | ..... | نکات ادبی: عناصر داستان (۱)                                                              |
| ۲۰۶ | ..... | بخش سوم: ادبیات معاصر (۲)                                                                |
| ۲۰۶ | ..... | ۱. نظم: شهریار؛ سلمان هراتی؛ شفیعی کدکنی؛ قیصر امین پور                                  |
| ۲۱۲ | ..... | ۲. نثر: دولت آبادی؛ سیمین دانشور؛ صادق چوبک                                              |
| ۲۲۸ | ..... | دستور: انواع متمم                                                                        |
| ۲۲۸ | ..... | نکات ادبی: عناصر داستان (۲)                                                              |

### سخن نخست

فرهنگ دیرسال و ادبیات پاینده و بالنده ایران، عنصر اصلی است که علاوه بر شناساندن این سرزمین به جهانیا، عامل مهمی در پایداری و حفظ آن در برابر فرهنگ‌های بیگانه به شمار می‌رود. آثار ادبی با توجه به موضوعی که در آن دربر معلومات و سطح بینش انسان‌ها می‌افزاید، در نتیجه بعضی از سؤالات بی‌جواب انسان از طریق آن پاسخ داده می‌شود. افق‌های جدید فکری که ادبیات در برابر خوانندگان می‌گشاید، آنان را در تحریکات نویسندگان و شاعران سهیم می‌کند. ادبیات، عامل اصلی زنده نگاه داشتن تاریخ و فرهنگ ماست و از آنجایی که فرهنگ و هویت ما ایرانیان به ادبیات وابسته است، بر ماست که این فرهنگ غنی را از طریق ادبیات به نسل‌های آینده انتقال دهیم. شناخت دیدگاه‌های علمی، اندیشه و باورهای شاعران و نویسندگان پیرین، همچنین آگاهی از آداب و رسوم گذشتگان و اهتمام ایشان در زنده نگاه داشتن فرهنگ و تمدن - ریش، یادآور این حقیقت است که تقویت و اعتلای فرهنگ آینده جز بر پایه توجه به ارزش‌های گذشته و اهلیت به آداب و سنت‌های پیشینیان میسر نخواهد بود.

باوجود رشد رسانه‌های تصویری و اینترنت، به ادبیات نیازسندیم زیرا ادبیات باعث شکل‌گیری و پیشرفت رسانه‌ها شده است و هنوز هم برای گسترش آن به دلیل نیاز فراوانی احساس می‌شود. از سوی دیگر ادبیات وظیفه آگاهی بخشی را بر عهده دارد اما اینترنت رسانه‌های تصویری از این ویژگی مؤثر بی‌بهره‌اند. علاوه بر این‌ها انسان نیاز دارد که از دنیای مادی با فرسار گذارده، روح خود را پرواز دهد و با استفاده از قوه تخیل خود کمبودهای زندگی را فراموش کند و مطابق باهدف تمام علوم، اساسی‌ترین نیاز خود را که همان شناخت خویش، جهان و خداست برآورده سازد.

از آنجایی که آشنایی با ادبیات به‌خصوص در مراکز علمی از اهمیت بالایی برخوردار است مؤلفان این کتاب، با توجه به نیازسنجی‌هایی که در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی انجام داده‌اند و با آگاهی از خواسته‌های دانشجویان، گزیده‌هایی از زیبایی‌های ادب فارسی را در مجموعه پیش رو گردآورده‌اند تا چشم‌انداز جدیدی فراوی آنان بگشایند.

در این کتاب که با عنوان «فارسی عمومی» برای تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، گردآوری و تدوین شده است، ضمن ارج نهادن به تمدن و فرهنگ غنی و ارزشمند ایران، علاوه بر گزینش اشعار و متن‌هایی از شاعران و نویسندگان پیشین، از انتخاب آثار ادیبان معاصر نیز غافل نمانده تا دانشجویان، هم با اندیشه، احساس و دیدگاه‌های نو آشنایی بیشتری پیدا کنند، هم با گذشته فرهنگی و اندیشه‌وران بزرگ سرزمین کهن خود پیوند تازه‌ای برقرار ساخته، به شناخت هرچه بیشتر آنها دست یابند.

این کتاب در شش فصل و شانزده بخش تنظیم شده که ابتدای هر فصل به بیان یکی از سبک‌ها و دوره‌های ادبی و ذکر مختصات آن اختصاص می‌یابد و در ادامه به معرفی تعدادی از شاعران و نویسندگان دوره مورد نظر و ارائه آثاری از ایشان پرداخته می‌شود. همچنین سعی شده به تناسب هر متن، مطالبی در زمینه زیبایی‌های ادبی، نگارش و دستور زبان نیز در پایان هر بخش درج گردد. در گزینش مطالب کتاب، توجه به زیبایی، پختگی و استحکام متن، ارزش‌های معنوی و اخلاقی آنها نیز مدنظر بوده است. هدف مؤلفان، علاوه بر معرفی آثار ادبی گذشته و نو و شناساندن صاحبان این آثار، این بوده است که دانشجویان، ضمن بهره‌مندی از لذت‌های ادبی، به درک عمیق‌تری از متون ادبی دست یافته، توانایی تحلیل محتوا و مفاهیم ارزنده آنها را به دست آورند. بدیهی است این کتاب خالی از نقص و اشکال نباشد و امید است با توجه و تذکر همکاران گرانقدر و دانشجویان محترم، در نوبت‌های بعدی، پاکیزگی اصلاح گردد.

مؤلفان

شهریورماه ۱۳۹۵